

Warszawa, dnia 3 października 2016 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

Parafuje:

Pan Minister Renata Szczech

SPRAWOZDANIE
z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 26 września 2016 r.

W dniu 26 września 2016 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

Spotkaniu przewodniczyła Pani Minister Renata Szczech, a następnie Pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej Przewodnicząca lub Pełnomocnik).

I. Otwarcie posiedzenia.

Posiedzenie otworzyła Pani Renata Szczech, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Pani Minister przywitała uczestników spotkania i podkreśliła, że z uwagi na dużą liczbę wyzwań związanych z wykonywaniem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPCz lub Trybunał), zwyczaj organizowania międzyresortowych posiedzeń plenarnych w poszerzonym składzie jest bardzo potrzebny tym bardziej, że w tych spotkaniach uczestniczą również przedstawiciele organizacji rządowych i pozarządowych.

Pani Minister zaznaczyła, że o skuteczności działań Zespołu, najlepiej świadczą dane statystyczne publikowane w raportach rocznych z wykonywania orzeczeń ETPCz przez Polskę. W 2011 r. Komitet Ministrów Rady Europy (dalej KM RE) zdecydował o zakończeniu procesu nadzoru nad realizowaniem przez Polskę 58 wyroków; w 2012 – 164 wyroków; w 2013 - 278 wyroków. W 2014 odnotowano rekordową liczbę wykonanych 357 wyroków, zaś w 2015 r. - 289 wyroków. Dzięki intensywnej współpracy liczba spraw, które pozostają nadal w fazie egzekucji pod nadzorem KM RE, spadła prawie o 2/3. Z ponad 900 spraw w 2012 r. do 313 spraw wg stanu na koniec 2015 r. Na dzień 20 września 2016 r. liczba ta wynosi 267 orzeczeń w tym ok. 230 wyroków merytorycznych i ponad 30 decyzji zatwierdzających ugody zawarte przez Rząd ze skarżącymi. W ciągu ostatnich kilku miesięcy udało się doprowadzić do zakończenia nadzoru KM RE nad grupą wyroków dotyczących nieproporcjonalnego użycia siły przez funkcjonariuszy policji i nieskutecznego śledztwa w tych sprawach (*Dzwonkowski p. Polsce*) oraz wyroków dotyczących reżimów stosowanych wobec tzw. osadzonych niebezpiecznych (*Horych i Piechowicz p. Polsce*). We wrześniu br., podczas ostatniego posiedzenia Komitet Ministrów Rady Europy ds. wykonywania wyroków zdecydował o zakończeniu nadzoru nad wykonywaniem wyroków

z grupy Orchowski, Sikorski, dotyczących zapewnienia osadzonym odpowiednich warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych oraz wyroków z grupy Kaprykowski dotyczących zapewnienia osadzonym adekwatnej do ich stanu zdrowia opieki medycznej.

Pani Minister podkreśliła jednak, że do wykonania nadal pozostaje 230 wyroków merytorycznych, wśród których najliczniejszą grupę stanowi 187 orzeczeń dotyczących przewlekłości postępowania. W związku z tym zadeklarowała pełne zaangażowanie ze swej strony oraz wyraziła nadzieję, że wszyscy członkowie Zespołu podejmą intensywne działania na rzecz realizacji założonych celów związanych z wykonywaniem orzeczeń ETPCz.

Przewodnicząca poinformowała, że 27 września 2016 r., przed senacką Komisją Praw Człowieka, Praworządności i Petycji prezentowany będzie roczny raport dotyczący wykonywania wyroków ETPCz. Rząd będzie reprezentowała Pani Minister Renata Szczęch. Przewodnicząca poprosiła o wsparcie ze strony innych resortów, gdyby przedmiotem zainteresowania członków senackiej komisji były kwestie szczegółowe.

Przewodnicząca poinformowała również, że 13 października 2016 r. wizytę w Polsce złożą przedstawiciele Sekcji Wykonywania Wyroków KM RE, którzy spotkają się z przedstawicielami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej MKiDN) oraz Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej MS).

II. Informacja właściwych resortów i innych podmiotów na temat planów dotyczących wykonania i postępów w realizacji poszczególnych orzeczeń Trybunału

1. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Potomska i Potomski p. Polsce* (skarga nr 33949/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* – referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Pan Łukasz Czwojda, przedstawiciel Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN poinformował, że w aktualnie procedowanym projekcie *ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw* (projekt nr D20) przewidziano wprowadzenie mechanizmu, który zapobiegnie na przyszłość, albo co najmniej ograniczy, możliwość wystąpienia sytuacji takich jak ta, która była kanwą orzeczenia w sprawie *Potomscy p. Polsce*. W tym kontekście planowana jest w szczególności zmiana art. 13 *ustawy o gospodarce nieruchomościami*, do którego dodany zostanie zapis, że rozporządzenie terenem cmentarza, który został ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków przez podmiot publiczny (Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego), wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Nabycie własności terenu, który w przeszłości służył do celów cmentarnych wiąże się zwykle z zamiarem zmiany sposobu zagospodarowania terenu albo zmiany jego przeznaczenia. Gdyby zmiana taka okazała się niedopuszczalna ze względów konserwatorskich, organ ochrony zabytków będzie wydawał decyzje odmowne. Projektowany przepis ma uniemożliwić wejście takiego gruntu do obrotu komercyjnego, jeśli miałyby się okazać, że teren dawnego, zamkniętego już cmentarza nie może być powtórnie wykorzystany, ponieważ charakter jego jest zabytkowy (w sprawie *Potomskich p. Polsce* dawny cmentarz żydowski został najpierw zbyty, a następnie wpisano go do rejestru zabytków, co w tym konkretnym przypadku przekreśliło możliwość realizacji planów inwestycyjnych nowych właścicieli). W ciągu najbliższych 2 tygodni projekt nowelizacji zostanie skierowany pod obrady Rady Ministrów.

Przedstawiciel MKiDN poinformował także, że w ramach środków generalnych Generalny Konserwator Zabytków polecił wojewódzkim konserwatorom zabytków – w trybie pilnym – dokonanie szczegółowego rozpoznania obecnie i dawniej istniejących historycznych cmentarzy.

Kwerenda ma być przeprowadzona we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa i ma dotyczyć w szczególności dawnych cmentarzy żydowskich, które przestały funkcjonować po II Wojnie Światowej. Zebrane informacje posłużą do przeprowadzenia rzetelnej waloryzacji cmentarzy, a także pomogą odpowiednio dostosować przepisy prawne, które umożliwią przyznanie roszczeń dla właścicieli gruntów, którzy w następstwie działania organów państwa utracili tytuł do swojej własności, bądź ich prawo własności zostało ograniczone.

W odniesieniu do kwestii roszczeń przedstawiciel MKiDN poinformował, że resort planuje wprowadzenie do polskiego porządku prawnego zespołu roszczeń przysługujących właścicielowi nieruchomości na wypadek utraty możliwości zagospodarowania gruntu wskutek wpisania go do rejestru zabytków. Obecny model ochrony zabytków nie jest przystosowany do jakiegokolwiek formy indemnizacji skutków wynikających z wpisu zabytku do rejestru zabytków ze względu na liczebność chronionego zasobu oraz niedookreślenie materialno-prawnych skutków wpisu zabytku do rejestru zabytków. Otwarcie właścicielom zabytków drogi do rekompensaty może nastąpić zatem jedynie w ramach kompleksowej reformy systemu ochrony zabytków (w tym nowelizacji ustawy z 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Prace nad tą reformą zostały już rozpoczęte.

W odniesieniu do planowanych zmian zwrócono w szczególności uwagę na art. 36 i 37 ustawy *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, które regulują tzw. „szkodę planistyczną”. Przepis art. 36 ust. 1 mówi, że jeśli w związku z uchwaleniem planu miejscowego lub jego zmianą korzystanie z nieruchomości lub jej części w dotychczasowy sposób stało się niemożliwe lub w istotny sposób utrudnione, wówczas właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości może żądać od gminy odszkodowania za poniesioną rzeczywistą szkodę albo wykupienia przez gminę nieruchomości lub jej części. Analiza tych przepisów pod kątem nowelizacji systemu ochrony zabytków pokazała jednak, że sprawa jest bardziej skomplikowana i trudno mówić o analogii między planem miejscowym, a decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisaniu zabytku do rejestru zabytków. Plan miejscowy sam w sobie zawiera nakazy i zakazy, dopuszczenia i ograniczenia w zagospodarowaniu terenów i może zawierać również zakaz zabudowy. Tymczasem decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisie do rejestru stwierdza jedynie, że określony obiekt podlega ochronie konserwatorskiej i nie zawiera w sobie nakazów, zakazów, czy ograniczeń w jego zagospodarowaniu. Dopiero kolejna decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków w przedmiocie pozwolenia rozstrzyga, czy daną inwestycję można zrealizować. Przy czym decyzja ta odnosi się do wniosku i przesądza wyłącznie o dopuszczalności inwestycji wskazanej we wniosku. Gdyby zatem w ramach nowelizacji prawo do odszkodowania lub żądania wykupu gruntu łączyć z faktem wpisania go do rejestru, uprawnienie takie miałoby charakter zdecydowanie fikcyjny. W obecnych realiach nie dałoby się wykazać, że w momencie wpisu do rejestru zabytków niedopuszczalność zabudowy jest przesądzona i to nawet w przypadku takich zabytków jak cmentarze, co do których względy religijne przemawiają za nienaruszalnością tych miejsc. Planowana reforma - w kontekście wykonania środków generalnych wskazanych w wyroku w sprawie Państwa Potomskich - polegać ma na uściśleniu co dla konkretnego zabytku nieruchomego oznacza wpis do rejestru zabytków. Zgodnie bowiem z obecnym stanem prawnym można w odniesieniu do zabytku wykonywać wszelkie działania, na jakie pozwolenie wyda wojewódzki konserwator zabytków.

W tym miejscu przedstawiciel MKiDN wręczył na ręce Pani Minister pismo z września 2016 r. zawierające informację nt. projektowanej kompleksowej reformy systemu ochrony zabytków wraz z harmonogramem prac legislacyjnych, w którym przewiduje się, że potrwać one ok. 18 miesięcy, tj. do 31 maja 2018 r.

Na pytanie Przewodniczącej odnośnie wykonania środków indywidualnych tj. wyłączenia Państwa Potomskich z nieruchomości i tym samym odciążenia ich

ze związanych z nią obowiązków, przedstawiciel MKiDN stwierdził, że nadal pozostają oni właścicielami gruntu. Kompetencje w tym zakresie ma właściwa jednostka samorządu terytorialnego i jej starosta.

W związku z planowaną reformą *ustawy o ochronie zabytków* Pani Minister zwróciła uwagę na oddziaływanie tej regulacji na inne ustawy np. *o cmentarzach i chowaniu zmarłych*, tym bardziej, że dyskusja nad tą bardzo trudną regulacją jest potrzebna i była wiele razy podejmowana. Zaleca się więc rozważenie, czy przy tej okazji można uwzględnić ten aspekt i rozszerzyć regulację i wprowadzić odpowiednie zmiany w *ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych*.

W odniesieniu do planowanego harmonogramu reformy systemu ochrony zabytków Pani Minister zwróciła uwagę na zbyt długi czasokres pracy zespołu, w szczególności zbyt długi – roczny – plan prac nad projektem założeń do ustawy.

Przewodnicząca stwierdziła, że prace nad wykonaniem wyroku ETPCz w sprawie Państwa Potomskich nie posuwają się w zadowalającym tempie i z pewnością KM RE zwróci uwagę na ten problem. Przewodnicząca zasugerowała, aby w trakcie najbliższej wizyty Sekcji Wykonania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka Sekretariatu Rady Europy (dalej SWW) w Warszawie skrupulatnie wyjaśnić wizytującym gościom trudność całego zagadnienia, która przekłada się na długi (niemal pięcioletni) czas realizacji wyroku Trybunału.

2. Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. *Wizerkaniuk p. Polsce* (skarga nr 18990/05), w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *ustawy o zmianie ustawy – prawo prasowe* – referuje: **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Pan Krzysztof Jankowski, przedstawiciel Departamentu Własności Intelektualnej i Mediów MKiDN poinformował, że decyzją Ministra Jarosława Sellina – w celu wykonania przedmiotowego wyroku ETPCz - podjęto w resorcie prace nad projektem zmiany *ustawy prawo prasowe* i zniesieniu odpowiedzialności za brak autoryzacji. Decyzja ta będzie teraz procedowana w toku zwykłego trybu legislacyjnego i obecnie oczekiwany jest projekt tej nowelizacji.

Przewodnicząca wyraziła zadowolenie z tej informacji tym bardziej, że do tej pory MKiDN stało na stanowisku, że dla wykonania tego wyroku nie są konieczne kroki ustawodawcze. Zasugerowała, aby do 13 października br. (tj. do czasu wizyty przedstawicieli SWW) MKiDN nakreśliło ramy tego projektu.

3. Informacja nt. raportu z wykonania wyroku ws. *Mariusz Lewandowski p. Polsce* (skarga nr 66484/09), referuje **Ministerstwo Sprawiedliwości**

Pan sędzia Paweł Szponar przedstawiciel Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS (dalej DWMiPC), krótko streścił stan faktyczny sprawy, przypominając, że Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej Konwencja) w związku naruszeniem zasady bezstronności sądu (ten sam sędzia orzekał w tej samej sprawie, w której naruszono powagę sądu). Trybunał uznał, że skarżący nie miał możliwości przedstawić swoich argumentów, dlatego w obraźliwy sposób odniósł się do sędziego w swoim zażaleniu. Równocześnie Trybunał stwierdził, że w polskim systemie prawnym środek odwoławczy w postaci zażalenia nie jest skuteczny, gdyż kara jest natychmiast wykonalna. ETPCz zasądził na rzecz skarżącego 2000 euro za szkodę wynikającą z naruszenia.

W grudniu 2013 r. powstał raport z wykonania tego wyroku. W celu realizacji środków indywidualnych wypłacono skarżącemu 2000 euro. Ponadto, skarżącemu przysługiwała możliwość wniesienia sprawy do sądu krajowego o zadośćuczynienie z tytułu niesłusznie, bądź bezprawnie

wykonanej kary izolacyjnej. W zakresie wykonania środków generalnych, przetłumaczono wyrok i umieszczono go na stronie internetowej MS. Do Prezesa Sądu Okręgowego, w którym stwierdzono naruszenie (Elbląg i Gdańsk) wysłano pismo z informacją o wyroku i naruszeniu Konwencji. Rząd wyraził nadzieję, że podjęcie tego typu działań będzie wystarczające do wypełnienia przez Polskę obowiązków związanych z wykonaniem wyroku ETPCZ. (art. 46 Konwencji). SWW wniosła jednak uwagi do raportu uznając podjęte środki generalne za niewystarczające, ponieważ w przedmiotowej sprawie doszło do przemieszania ról pomiędzy skarżącym, oskarżającym oraz sędzią. Powołując się na wyrok *Kyprianou p. Cyprówi*, stwierdzono, że ten sam sąd, którego powagę naruszył oskarżony, nie może jednocześnie rozstrzygać o karze za ten czyn. Sprawę powinien rozpoznawać inny sąd. Ewentualnie strona polska powinna znaleźć inne równie dobre rozwiązanie, które skutecznie wyeliminuje tego typu sytuacje na przyszłość.

W związku z uwagami podjęto dalsze działania w celu wykonania wyroku. Po pierwsze jeszcze przed wydaniem wyroku przez ETPCz pojawiły się dwa orzeczenia Sądu Najwyższego (dalej SN), w których SN stwierdził, że za obrazę sądu dokonaną na piśmie nie wymierza się kary porządkowej, o której mowa w art. 49 *ustawy o ustroju sądów powszechnych*. Orzeczenia te zostały rozpowszechnione w celu ugruntowania praktyki orzeczniczej w Polsce. Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS wystosował pismo do wszystkich prezesów sądów apelacyjnych w Polsce, dołączając do niego tłumaczenie wyroku *Lewandowski p. Polsce* z dwoma orzeczeniami SN i wskazując, że linia orzecznicza jest w tym zakresie ugruntowana i nie należy przyjmować tu odmienną interpretacji art. 49 cytowanej ustawy. Ponadto Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS zaczął rozważać możliwość odpowiedniej zmiany art. 49 i 50 *ustawy o ustroju sądów powszechnych* i zwrócił się w tym celu do Rządowego Centrum Legislacji (dalej RCL) oraz do Departamentu Organizacji Sądów Krajowej Rady Sądownictwa z prośbą o opinię.

Chodziło w szczególności o zmianę art. 49, tak aby wprost w treści samego przepisu uwzględnić stanowisko wyrażone w treści orzeczeń SN oraz o ewentualną zmianę art. 50, która miałaby wprowadzić termin instrukcyjny, w którym przedmiotowe zażalenie mogłoby być jak najszybciej rozpoznane. Departament Organizacji Sądów Krajowej Rady Sądownictwa sprzeciwił się proponowanym zmianom *ustawy o ustroju sądów powszechnych* wskazując, że tak zasadnicza zmiana przepisów doprowadziłaby do wypaczenia celu przepisów dotyczących tzw. „policji sesyjnej” tj. utrzymania porządku na sali rozpraw. W takich przypadkach sankcja musi być natychmiastowa, w przeciwnym razie sąd nie miałby de facto żadnych środków dyscyplinujących nieodpowiednio zachowujących się uczestników postępowania, co znacznie naraziłoby autorytet sądu i mogłoby podważyć cały przebieg postępowania.

Negatywne stanowisko co do zmiany tych przepisów wyraziło również RCL, powielając argumentację Krajowej Rady Sądownictwa (dalej KRS). Ponadto RCL wskazało, że skoro istnieje już ugruntowane stanowisko SN nt. niekarania za obrazę sądu wyrażoną na piśmie, to taka sytuacja już nie wystąpi w polskim systemie prawnym i w związku z tym brak podstaw, by stanowisko SN przyjmować wprost do przepisu ustawy. Odnośnie do art. 50 RCL stwierdziło, że proponowany 3-dniowy termin na rozpoznanie zażalenia byłby jedynie terminem instrukcyjnym, a jego przekroczenie i tak nie spowodowałoby żadnych negatywnych skutków dla składu orzekającego w tej sprawie. Równocześnie RCL krytycznie odniosło się do propozycji, by ewentualnie zażalenie na to postanowienie rozpoznawał inny równorzędny skład sądu, gdyż zostałaby złamana gwarancja dwuinstancyjności i zasada, że zażalenie powinien rozpoznawać sąd drugiej instancji.

W związku z powyższym DWMiPC przedstawił MSZ stanowisko co do ewentualnej zmiany przepisów *ustawy o ustroju sądów powszechnych*, wskazując, że wyrok *Kyprianou p. Cyprówi* zapadł w odmiennym stanie faktycznym (dotyczył adwokata skazanego na karę aresztu za uszną

obrazę sądu), a Polska ustawa nie przewiduje kary aresztu dla adwokata, lecz jedynie karę grzywny.

Jednocześnie biorąc jednak pod uwagę sugestie SWW Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka MS rozważa ewentualną zmianę przepisów dotyczącą wniosku o wstrzymanie wykonania izolacyjnej kary porządkowej do czasu rozpoznania zażalenia na postanowienie o ukaraniu karą porządkową. Zmiana zawierałaby się w wyznaczeniu innego sędziego do rozstrzygania niezwłocznie w przedmiocie wstrzymania wykonania.

W związku ze zmianą sytuacji co do karania za obrazę sądu dokonaną na piśmie, DWMiPC uznaje, że środki, które do tej pory zostały podjęte (rozpowszechnienie wyroku, rozpowszechnienie orzeczeń SN wszystkim podległym jednostkom organizacyjnym sądów apelacyjnych, a także przetłumaczenie wyroku i zamieszczenie go na stronie internetowej MS) powinny być wystarczające w świetle art. 46 par. 1 Konwencji.

Przewodnicząca wyraziła przypuszczenie, że KM RE może nie uznać przedstawionych argumentów, w szczególności odnośnie do potrzeby niezwłoczności ukarania oraz co do odejścia od zasady dwuinstancyjności.

W tym miejscu Pani Minister oficjalnie pożegnała uczestników posiedzenia, wyraziła chęć uczestniczenia w następnych spotkaniach i poprosiła o przygotowanie sprawozdania z posiedzenia.

Pani Prof. Małgorzata Wąsek – Wiaderek z Biura Studiów i Analiz SN, komentując propozycje przedstawione przez DWMiPC, podzieliła stanowisko MS oświadczając, że kasus Mariusza Lewandowskiego był sytuacją wyjątkową, ponieważ już wtedy trwała dyskusja na temat możliwości obrażenia sądu na piśmie (zasadą są ustne obelgi na sali sądowej). Zgodziła się również ze stanowiskiem MS odnośnie projektu nowelizacji przepisu art. 49 par.1 w zakresie rozpoznania wniosku o wstrzymanie wykonania kary porządkowej przez inny skład do czasu rozpoznania zażalenia.

4. Informacja nt. postępu w realizacji środków generalnych wyroków z grupy *Kędzior p. Polsce (skarga nr 45026/07)*, w zakresie przeprowadzenia nowelizacji *Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*; a także wyroku *Tysiąc p. Polsce (skarga nr 5410/03)*, zakresie przeprowadzenia nowelizacji *Ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* - referuje: **Ministerstwo Zdrowia**

W odniesieniu do postępów w wykonaniu wyroku w sprawie *Kędzior p. Polsce*, Pan Karol Bogusz, przedstawiciel Departamentu Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Zdrowia (dalej MZ) poinformował, że resort zamierza wykonać ten wyrok poprzez nowelizację art. 38 *ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*. Proponuje się, aby skierowanie do domu pomocy społecznej bez zgody danej osoby mogło nastąpić tylko na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Projekt zakłada wprowadzenie okresowego badania osoby umieszczonej w domu pomocy społecznej bez jej zgody co najmniej raz na 6 miesięcy celem weryfikacji, czy dalej zachodzą przesłanki do pozostawienia tej osoby w domu pomocy społecznej. Rozszerzeniu ulega katalog podmiotów, które mogą występować do sądu opiekuńczego o zmianę orzeczenia sądu w przedmiocie umieszczenia tej osoby w domu pomocy społecznej o osobę, która została umieszczona w domu pomocy społecznej, nawet jeżeli jest ubezwłasnowolniona całkowicie, jej przedstawiciela ustawowego, małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwo oraz osobę sprawującą nad nią opiekę faktyczną, czyli np. dyrektora domu pomocy społecznej. Wniosek o zmianę orzeczenia sądu opiekuńczego osoby te mogłyby składać nie wcześniej niż po upływie 30 dni od daty

uprawomocnienia się orzeczenia sądu opiekuńczego w przedmiocie przyjęcia tej osoby do domu pomocy społecznej. We wszystkich powyższych kwestiach sąd opiekuńczy orzekałby po przeprowadzeniu rozprawy. Ponadto proponuje się ustanowienie przez sąd ex lege dla danej osoby adwokata z urzędu nawet bez złożenia wniosku, jeśli stan tej osoby za tym przemawia i sąd uzna ustanowienie adwokata za niezbędne. Zgodnie z harmonogramem przewiduje się, że prace nad ustawą potrwać będą mniej więcej rok i powinny zakończyć się z końcem lipca 2017 r.

Przewodnicząca podsumowała, że czasokres prac legislacyjnych nad ustawą jest zbyt długi zwłaszcza, że nie jest to ustawa kontrowersyjna społecznie, a jest bezwzględnie potrzebna i nie wymaga żadnych wielkich kosztów, należy się więc zastanowić jak przyspieszyć proces legislacyjny.

Przedstawiciel RCL, Zastępca Dyrektora Departamentu Prawnego i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym, Pan Piotr Ołdak, przyznał, że w wyjątkowych przypadkach od napisania projektu ustawy do jej wejścia w życie może upłynąć 18 godzin i jest to proces rządowy. Niemniej jednak w tym przypadku, gdy projekt ustawy jest wpisany do wykazu i wymaga uzgodnień wewnętrznych i międzyresortowych termin 18 miesięcy wydaje się być bardzo optymistyczny. Równocześnie przypomniał, że w wyroku z dnia 28 czerwca 2016 r., Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność art. 38 oraz art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten jest wyrokiem zakresowym i wymaga wdrożenia, niemniej jednak ma już wpływ na polski stan prawny i z chwilą ogłoszenia musi być stosowany.

Przewodnicząca wyraziła pogląd, że KM RE może okazać zniecierpliwienie długoletnimi pracami nad wykonaniem wyroku, tym bardziej, że sugerowane środki generalne nie są skomplikowane. Gdyby wykonano wyrok w sprawie Kędzior wcześniej, w ogóle niepotrzebna byłaby ingerencja TK. To Rzecznik Praw Obywatelskich zdecydował się wnieść skargę i ją popierać ze względu na fakt, że wyrok ETPCz niewystarczająco mobilizował Rząd Polski do działania. Wyroki ETPCz nie powinny być powielane w kraju i odwrotnie, ETPCz nie powinien powielać orzeczeń krajowych trybunałów konstytucyjnych. Przewodnicząca zwróciła również uwagę na sprawy podobne do sprawy Kędzior, które pojawiają się w agendzie ETPCz. Dotychczas Rządowi RP udawało się kończyć te sprawy w formule ugód i deklaracji jednostronnych. Należy jednak zaznaczyć, że w ostatnim czasie daje się zauważyć nową praktykę ETPCz, zobowiązującą rządy do składania tzw. deklaracji jednostronnych kwalifikowanych, w których zapowiada się podjęcie również działań dotyczących sfery środków generalnych. Jest to formuła bardzo niekorzystna dla Polski, ponieważ bardzo trudno byłoby rządowi wypowiadać się co do kształtu ustawy, którą ma przyjąć polski parlament już na etapie deklaracji jednostronnej.

W odniesieniu do postępów w wykonaniu wyroku w sprawie *Tysiąc p. Polsce*, przedstawiciel MZ poinformował, że resort zamierza wykonać ten wyrok poprzez wprowadzenie kolejnych zmian w *ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*. Przyznał, że przedmiotowy wyrok jest w istocie wykonany, jednak nie jest wykonany dobrze, ponieważ z opinii otrzymanych od organizacji pozarządowych, jak również z MSZ wynika, że wprowadzone zmiany nie są satysfakcjonujące. Proponowane zmiany miałyby charakter uniwersalny (nie tylko dotyczyłyby spraw okołoprenatalnych). Została już wprowadzona instytucja sprzeciwu od orzeczenia lub opinii lekarza o nieudzielaniu pewnych świadczeń zdrowotnych. W dotychczasowym brzmieniu przepisu regulującego prawo do wniesienia sprzeciwu osoba wnosząca sprzeciw musiała podać podstawę prawną swoich żądań. Planowane jest odstąpienie od tego obowiązku, który istotnie utrudniał skuteczne złożenie sprzeciwu jak również skrócenie terminu orzekania w przedmiocie sprzeciwu z aktualnych 30 dni do projektowanych 21 dni. Termin 21 dni na rozpatrzenie sprzeciwu przez Komisję może być przedłużony na czas niezbędny do przeprowadzenia badania pacjenta. Projekt przewiduje

również możliwość uczestniczenia w obradach komisji lekarskiej, za wyjątkiem tej części posiedzenia, w której odbywa się narada i głosowanie nad orzeczeniem, przez osobę zainteresowaną bądź przez jej przedstawiciela. Sprzeciw może być złożony w formie ustnej do protokołu, w postaci elektronicznej (e-PUAP) oraz w formie pisemnej. Harmonogram prac zakłada, że po zakończeniu analizy złożonych uwag, w listopadzie br. projekt zostanie przekazany do Sejmu. Należy jednak pamiętać, że jest to sprawa światopoglądowa i nie wiadomo jak dalej potoczą się prace nad projektem ustawy dotyczącej przerywania ciąży.

Przewodnicząca zaznaczyła, że pomimo faktu, iż jest to sprawa społecznie wrażliwa, jest to jednocześnie sprawa, która najdłużej figuruje na liście wyroków pozostających do wykonania pod nadzorem KM RE. Warto byłoby zaprezentować KM RE praktykę zmieniającą się na korzyść osób znajdujących się w podobnej sytuacji do Pani Tysiąc i Pani R.R., mimo, że dyskusja na temat wykonania wyroku Tysiąc p. Polsce nie jest planowana podczas najbliższej wizyty SWW w Polsce.

III. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału – referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Pan Robert Safiański, przedstawiciel Departamentu Legislacyjnego MKiDN poinformował, że wiedza na temat Konwencji, standardów praw człowieka oraz orzecznictwa ETPCz jest rozpowszechniana w trzech obszarach: po pierwsze za pośrednictwem strony internetowej, po drugie w ramach szkoleń dla pracowników i po trzecie poprzez przepływ informacji w ramach samego MKiDN. Od 2014 r. na stronie internetowej MKiDN funkcjonuje zakładka dedykowana Konwencji, która zawiera tekst Konwencji i Protokołów do Konwencji oraz 5 orzeczeń ETPCz dotyczących bezpośrednio obszaru działań resortu. Ponadto, MKiDN aktywnie korzysta z doświadczeń innych, a na stronie internetowej zawarte są linki zarówno do stron MSZ, MS, jak i bezpośrednio do strony ETPCz. W 2015 r. MKiDN przeprowadziło szkolenie dla pracowników resortu (po kilku pracowników z każdej komórki organizacyjnej) na temat Konwencji i ETPCz. Planowane są kolejne szkolenia w tym zakresie. Podejmowane są również próby związane z zachęcaniem departamentów merytorycznie odpowiedzialnych za wykonanie wyroków do tego, by na bieżąco zapoznawali się ze standardami praw człowieka i korzystali zarówno z polskich jak i zagranicznych baz orzeczeń Trybunału.

Kierownictwo MKiDN wydało również zalecenie, aby wszyscy dyrektorzy weryfikowali swe decyzje oraz projekty aktów normatywnych pod kątem orzeczeń ETPCz i standardów Konwencji. Kierownicy poszczególnych komórek organizacyjnych MKiDN zostali także zobowiązani do wyznaczenia jednego pracownika, który będzie w miarę możliwości na bieżąco przeglądał bazy orzeczeń ETPCz. Ponadto dyrektorzy zostali zobowiązani do tłumaczenia tych orzeczeń, które bezpośrednio dotyczą działalności MKiDN. Przedstawiciel MKiDN poinformował, że MKiDN korzysta również z przeglądu orzecznictwa regularnie przygotowywanego przez MSZ i dotyczącego państw innych niż Polska.

Przewodnicząca zaznaczyła, że pracownicy dedykowani do kwestii związanych z Konwencją powinni być normą w każdym resorcie.

IV. Informacja na temat działań podejmowanych przez resorty w celu upowszechniania standardów Trybunału – referuje: Ministerstwo Zdrowia

Przedstawiciel MZ poinformował, że działania resortu w przedmiocie upowszechniania i wdrażania Konwencji realizowane są głównie za pośrednictwem strony internetowej. Zakładka na temat ETPCz zawiera ogólne informacje na temat Trybunału, tekst Konwencji wraz z Protokołami do Konwencji, jak również informacje o wyrokach ETPCz oraz o konsekwencjach takich wyroków dla danego państwa. Jest również link do strony MS i wyszukiwarki wyroków ETPCz. Drugim działaniem związanym z upowszechnianiem Konwencji jest przestrzeganie standardów ochrony praw człowieka wynikających z Konwencji w procesie tworzenia aktów prawnych.

V. Informacja na temat Raportu Rady Europy ws. długoterminowej przyszłości systemu konwencyjnego

Pani Eliza Suchożebrska, Zastępca Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka poinformowała o toczącym się w Radzie Europy procesie reformy Trybunału i zaprezentowała wybrane kwestie poruszone w niedawno przyjętym raporcie RE nt. długoterminowej przyszłości systemu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (w załączeniu pełny tekst raportu oraz tłumaczenie na język polski zaleceń zawartych w raporcie w odniesieniu do kwestii implementacji Konwencji na poziomie krajowym).

Raport został przygotowany przez Komitet Zarządzający Praw Człowieka (CDDH) Rady Europy w związku z postanowieniami Deklaracji przyjętej na konferencji wysokiego szczebla ws. reformy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która odbyła się w Brighton w dniach 19-20 kwietnia 2012 r. Raport został sfinalizowany w lutym 2016 r. W opracowaniu uczestniczyły nie tylko państwa członkowskie RE, ale także eksperci zewnętrzni (m.in. dwaj byli sędziowie Trybunału). Przeprowadzono także konsultacje publiczne. W dniu 30 marca 2016 r. raport został zatwierdzony przez Komitet Delegatów Ministrów, który przyjął m.in. decyzje wzywające państwa do podjęcia działań w odniesieniu do zawartych w nim zaleceń dotyczących poprawy implementacji Konwencji na poziomie krajowym.

Przypomina się w nim, że na sytuację Trybunału i systemu konwencyjnego mają wpływ liczne czynniki zewnętrzne, takie jak np. konflikty i inne zagrożenia bezpieczeństwa dotyczące państw-stron Konwencji; zmiany demograficzne, w tym ruchy migracyjne; kwestie ekonomiczne oraz ograniczenia budżetowe; czy też wreszcie wpływ opinii publicznej.

Raport identyfikuje cztery obszary, w których pojawiają się największe wyzwania dla przyszłości systemu konwencyjnego, w odniesieniu do których formułuje szereg zaleceń: po pierwsze, wyzwania związane z implementacją Konwencji na poziomie krajowym (autorytet Konwencji), po drugie, wyzwania związane z liczbą skarg oraz jakością pracy Trybunału dla jego autorytetu (autorytet Trybunału); a także, po trzecie, wyzwania związane z wykonywaniem przez państwa orzeczeń Trybunału (autorytet orzeczeń Trybunału). Po czwarte wreszcie, raport zapoczątkowuje refleksję nt. wyzwań związanych z miejscem Konwencji w szerszym europejskim i międzynarodowym systemie prawnym.

W świetle raportu niewystarczające stosowanie Konwencji na poziomie krajowym należy do największych wyzwań stojących przed systemem konwencyjnym. Akcentuje, że zgodnie z zasadą subsydiarności, to na państwach w pierwszej kolejności ciąży odpowiedzialność za sposób funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka. Raport wskazuje też na szereg czynników utrudniających stosowanie Konwencji, takich jak m.in. obszerność orzecznictwa Trybunału.

W raporcie podkreśla się konieczność upowszechniania wiedzy na temat Konwencji i orzecznictwa Trybunału, tłumaczenia wiodących orzeczeń Trybunału, kształcenia przedstawicieli

wymiaru sprawiedliwości i zawodów prawniczych oraz funkcjonariuszy na temat Konwencji – w sposób usystematyzowany, bardziej ukierunkowany i uwzględniający specyfikę danego kraju. Zachęca się państwa do powoływania osób kontaktowych ds. Konwencji w różnych właściwych organach władzy sądowej, wykonawczej i ustawodawczej, które byłyby uprawnione np. do udzielania porad w odniesieniu do spraw dotyczących Konwencji. Wskazuje się też na potrzebę zapewnienia informacji eksperckiej nt. standardów konwencyjnych dla członków parlamentów krajowych. Wzywa się też państwa do zapewniania badania na wczesnym etapie prac legislacyjnych zgodności projektów aktów prawnych z Konwencją, a także badania zgodności praktyki administracyjnej z Konwencją. Wzywa się też rządy do pełnego informowania parlamentów na temat kwestii interpretacji oraz stosowania Konwencji, w tym na temat zgodności (projektu) ustawodawstwa z Konwencją.

Raport sygnalizuje, że wciąż istnieje potrzeba poprawy krajowych środków odwoławczych – czy to poprzez tworzenie nowych środków (w tym o charakterze prewencyjnym – sądowych lub innych), czy to poprzez interpretowanie istniejących środków krajowych oraz prawa procesowego zgodnie z obowiązkami wynikającymi z art. 13 Konwencji.

Raport wskazuje różne dobre praktyki stosowane przez państwa w zakresie rozważania przez nie wniosków wynikających z wyroków Trybunału wydanych wobec innych państw, w których istnieje ten sam problem, co ma znaczenie prewencyjne (w raporcie odrzucono jednak postulat nadania orzeczeniom Trybunału mocy powszechnie obowiązującej wobec wszystkich państw stron Konwencji). W niektórych państwach obowiązek uwzględniania orzeczeń Trybunału wobec innych państw jest wyrażony w prawie krajowym. W większości jednak państw realizowane jest to poprzez działania o charakterze praktycznym, takie jak analizowanie orzecznictwa Trybunału w ramach propozycji legislacyjnych, debat parlamentarnych, skutkując wprowadzaniem zmian w prawie krajowym lub w orzecznictwie sądów krajowych. W wielu państwach organy rządowe śledzą orzecznictwo Trybunału, w tym wyroki wobec innych państw, np. dzięki rozsyłanym okólnikom do wszystkich organów centralnych, sądów i parlamentów, Szczególna odpowiedzialność spoczywa na pełnomocnikach rządów przed ETPCz, którzy często przygotowują przeglądy orzecznictwa i wskazują na problemy zgodności ustawodawstwa krajowego z Konwencją.

W świetle raportu duża liczba skarg do rozpatrzenia oraz długość procedur przed Trybunałem mogą mieć wpływ na autorytet Trybunału. Raport wskazuje na działania dotychczas podjęte przez Trybunał w celu zmniejszenia zaległości i postęp, jaki został osiągnięty w odniesieniu do skarg w sposób oczywisty niedopuszczalnych i skarg powtarzalnych. Poważnym wyzwaniem stojącym przed Trybunałem jest jednak kwestia usprawnienia procedur rozpatrywania tzw. zwykłych skarg oraz skarg priorytetowych dotyczących najpoważniejszych naruszeń oraz naruszeń systemowych. Rozpatrywanie tego typu skarg ze swej natury jest bardziej czasochłonne, a poprawa statystyk nie może zostać osiągnięta, jak się podkreśla w raporcie, kosztem jakości rozpatrywania tego typu spraw.

W raporcie wskazuje się z jednej strony na potrzebę dalszych działań w celu zlikwidowania już narosłych zaległości, z drugiej zaś strony wskazuje się na potrzebę zapewnienia zdolności Trybunału do sprawnego rozpatrywania na bieżąco napływających spraw. Podkreśla się w tym kontekście potrzebę ścisłego stosowania przez Trybunał kryteriów dopuszczalności. Ponieważ większość składanych skarg jest niedopuszczalna, akcentuje się konieczność upowszechniania wśród potencjalnych skarżących wiedzy nt. zakresu i granic ochrony przewidzianej przez Konwencję i kryteriów dopuszczalności skarg. Raport podkreśla tu szczególną rolę pełnomocników procesowych, którzy odpowiadają za dostarczenie potencjalnym skarżącym rzetelnej informacji. RE powinna rozwinąć współpracę z zawodami prawniczymi w odniesieniu do powyższych kwestii. Raport zachęca też Trybunał do szerszego korzystania z dotychczasowych

sposobów rozpatrywania dużej liczby spraw, takich jak wyroki pilotażowe, a także skuteczniejszego zarządzania sprawami.

W świetle raportu autorytet Trybunału zależy od jakości jego sędziów i ich wysokiego autorytetu. Po raz pierwszy wyraźnie wskazuje się też na potrzebę poprawy jakości pracowników rekrutowanych do Kancelarii Trybunału. Podkreśla się, że sędziowie Trybunału i prawnicy Kancelarii powinni posiadać nie tylko odpowiednią wiedzę na temat międzynarodowych standardów praw człowieka, ale także wiedzę i doświadczenie praktyczne w zakresie krajowych porządków prawnych. Kwestia poprawy jakości sędziów Trybunału została wybrana jako priorytet do dalszych prac RE. Obecnie przygotowany jest w RE kolejny raport, w którym zbadane zostaną wszystkie czynniki wpływające na jakość sędziów Trybunału, poczynając od kryteriów wyboru na stanowisko sędziego zawartych w Konwencji, poprzez krajowe procedury selekcji oraz procedury wyboru w Radzie Europy, po czynniki wpływające na atrakcyjność zatrudnienia na stanowisku sędziego Trybunału.

W raporcie podkreśla się potrzebę wzmocnienia interakcji i dialogu między Trybunałem a krajowymi systemami wymiaru sprawiedliwości. Może to ułatwić wykonywanie tych wyroków Trybunału, w których to niewłaściwa praktyka orzecznicza sądów krajowych była przyczyną naruszenia. Z drugiej strony, również Trybunał powinien być bardziej otwarty na argumenty sądów krajowych dokonujących wykładni Konwencji. Jedną z platform dialogu ma być Sieć sądów najwyższych, tworzona obecnie przez Trybunał, służąca m.in. wymianie informacji nt. orzecznictwa Trybunału, ale także uzyskiwaniu przez Trybunał danych na potrzeby analiz prawno-porównawczych.

Kolejnym obszarem, w którym – w świetle raportu – występują wyzwania dla systemu konwencyjnego, jest kwestia wykonywania wyroków Trybunału (autorytet orzeczeń Trybunału). Raport wskazuje wprawdzie, że większość orzeczeń Trybunału jest wykonywanych przez państwa terminowo i bez szczególnych problemów. Jednak w odniesieniu do niektórych wyroków Trybunału pojawiają się problemy z ich wykonaniem z powodów politycznych, w niektórych sprawach występują zaś opóźnienia z uwagi na trudności techniczne lub wysokie koszty finansowe. Kładzie się szczególny nacisk na konieczność włączania wszystkich zainteresowanych podmiotów krajowych do procesu wykonywania wyroków oraz wsparcie ze strony różnych organów Rady Europy.

W raporcie akcentuje się także konieczność dalszego usprawniania funkcjonowania Sekretariatu Rady Europy w odniesieniu do procedury nadzoru nad wykonywaniem wyroków, tak by możliwe było terminowe ocenianie planów i raportów z wykonania wyroków przedstawianych przez państwa. Konieczne jest także zapewnienie wystarczającej obsady Sekretariatu i dostosowanie metod jego pracy do wyzwań związanych z dużą liczbą orzeczeń wydawanych corocznie przez Trybunał.

Zważywszy na dużą liczbę instrumentów międzynarodowych dotyczących praw człowieka, zarówno Rady Europy, jak też innych organizacji międzynarodowych, a także z uwagi na dużą liczbę mechanizmów zajmujących się ocenianiem sytuacji praw człowieka w państwach, raport wskazuje, iż istnieje ryzyko rozbieżności w odniesieniu do zobowiązań państw na gruncie różnych instrumentów. Istnieje także ryzyko tzw. *forum shopping*, czyli zwracania się przez skarżących do kolejnych organów międzynarodowych w celu uzyskania pozytywnego rozstrzygnięcia po odrzuceniu ich skargi np. przez Trybunał. Już obecnie zarysowały się pewne rozbieżności w rozpatrywaniu skarg przez organy ONZ po odrzuceniu tych samych skarg przez Trybunał Strasburski. Szczególne wyzwania dotyczą też relacji między systemem strasburskim a systemem unijnym, również w kontekście długotrwałych prac ws. akcesji UE do Konwencji. W odniesieniu do tych kwestii raport ma charakter wstępny i sygnalizacyjny, wkrótce przygotowany będzie oddzielny raport Rady Europy na ten temat.

VI. Prezentacja stron internetowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz ETPCz

Pani Eliza Suchożebrska oraz Przedstawicielka MS Pani sędzia Urszula Szafrąńska zaprezentowały strony internetowe MSZ i MS poświęcone tematyce Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (w załączeniu wykaz najważniejszych linków).

VII. Pozostałe informacje i ogłoszenia

Przewodnicząca poinformowała uczestników posiedzenia, że 19 września 2016 r. odbyło się posiedzenie grupy roboczej w sprawie wykonania grupy wyroków *Kaprykowski p. Polsce* oraz, że 13 października 2016 r. odbędzie się kolejna wizyta przedstawicieli SWW w Warszawie. Ponadto w dniu 14 października 2016 r. odbędzie się X Seminarium Warszawskie poświęcone pozytywnym i negatywnym obowiązkom państwa względem osób pozbawionych wolności.

Przewodnicząca poinformowała, że MSZ podejmie stosowne działania aktywizujące samorząd terytorialny w wykonaniu środków indywidualnych określonych w wyroku *Potomscy p. Polsce*.

Przewodnicząca zwróciła się z wnioskiem do przedstawiciela resortu zdrowia, by przekazał kierownictwu, że nie można wykluczyć, że KM RE - zniecierpliwiony czasem oczekiwania na wydanie ustawy nowelizującej aktualny stan prawny w Polsce - zaprzestanie zatwierdzania ugód i deklaracji jednostronnych i przystąpi do wydawania w wyroków w sprawach obejmujących swą tematyką kwestie medyczne. Można sobie nawet wyobrazić przeprowadzenie debaty w tym zakresie przed KM RE. Należy przy tym mieć na względzie ewentualną odpowiedzialność finansową za niewykonywanie wyroków. Mowa tu o regresie w stosunku do podmiotów nie będących jednostkami budżetowymi Skarbu Państwa.

Przewodnicząca zaproponowała, aby podczas kolejnego spotkania Zespołu, swoją praktyką w rozpowszechnianiu standardów Konwencji podzieliły się Rządowe Centrum Legislacji, Ministerstwo Obrony Narodowej oraz ewentualnie Ministerstwo Sportu i Turystyki.

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu. W przypadku pytań proszę kontaktować się z Sekretarzem Zespołu (katarzyna.bralczyk@msz.gov.pl, sebastian.kurek@msz.gov.pl).

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik Ministra

Załącznik:

1. Lista uczestników posiedzenia w dniu 26 września 2016 r.
2. Wyciąg zaleceń raportu RE nt. długoterminowej przyszłości systemu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności dotyczących implementacji Konwencji na poziomie krajowym (tłumaczenie na język polski)
3. Wykaz linków do informacji nt. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
w dniu 26 września 2016 r., budynek MSZ, ul. A. Krywulła 2, sala nr 16 (parter) godz. 10.00-13.00**

Podsekretarz stanu w MSZ	Renata Szczęch
Przewodnicząca Zespołu	Justyna Chrzanowska
Sekretarz Zespołu	Sebastian Kurek
MSZ DPOPC	Eliza Suchożębrska Katarzyna Bralczyk Anita Janusz Anita Łuczńska
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Kamil Bobel, Dep. Prawny
Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa	Marcin Grabek, Dep. Prawny
Ministerstwo Finansów	Paweł Wilczek, Dep. Współpracy Międzynarodowej
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Krzysztof Jankowski, Dep. Własności Intelektualnej i Mediów Łukasz Czwojda, Dep. Ochrony Zabytków Robert Safiański, Dep. Legislacyjny
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Roman Sławeta, Dep. Nauki
Ministerstwo Obrony Narodowej	Aneta Bogatek, Dep. Wojskowych Spraw Zagranicznych
Ministerstwo Rozwoju	Bożena Łukasik, Dep. Prawny
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Paweł Matej, Dep. Prawny Paweł Pachoł, Dep. Prawny
Ministerstwo Sprawiedliwości	Krzysztof Masło, Dyr. Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Sędzia Urszula Szafrńska, DWMiPCz Sędzia Paweł Szponar, DWMiPCz
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Edyta Tuta-Lorenz, Dep. Kontroli Skarg i Wniosków
Ministerstwo Środowiska	Dawid Wosiek, Z-ca Dyrektora Dep. Prawnego Michał Kobyliński, Dep. Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Karol Bogusz, Dep. Współpracy Międzynarodowej
Rzecznik Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek, Wydział Prawny

Rządowe Centrum Legislacji	Piotr Ołdak, Z-ca Dyr. Dep. Prawnego i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym Katarzyna Grzelak-Bach, Dep. Prawny i Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym
Sąd Najwyższy	Dr hab. Małgorzata Wąsek-Wiaderek, Biuro Studiów i Analiz
Krajowa Rada Sądownictwa	Karolina Janson-Ernert, Wydział Współpracy Międzynarodowej
Naczelny Sąd Administracyjny	Dr Anna Chmielarz-Grochał, Biuro Orzecznictwa
Prokuratura Krajowa	Prok. Magdalena Beroud-Korowajczyk, Biuro Współpracy Międzynarodowej Prok. Agnieszka Goździk, Dep. Postępowania Przygotowawczego
Centralny Zarząd Służby Więziennej	ppłk Teresa Kujawa, Kier. Zespołu ds. Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Spraw Wewnętrznych
Kancelaria Senatu	Joanna Granowska
Kancelaria Sejmu	Dr Ziemowit Cieślik, Biuro Analiz
Komenda Główna Policji	Marta Krasuska, Zespół ds. ochrony praw człowieka

**Raport Rady Europy ws. długoterminowej przyszłości
systemu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności
- konkluzje dotyczące implementacji Konwencji na poziomie krajowym**

Raport z dnia 3 lutego 2016 r. (sygn. CM(2015)176-add1final), przygotowany przez Komitet Zarządzający Praw Człowieka (CDDH) Rady Europy

195. CDDH [Komitet Zarządzający Praw Człowieka Rady Europy] zbadał różne i rozbieżne wyzwania. Konsensus panował w odniesieniu do następujących wyzwań:

- i) **Nieadekwatna implementacja krajowa** Konwencji pozostaje wśród głównych wyzwań lub nawet stanowi największe wyzwanie stojące przed systemem Konwencji. Ujawnia dodatkowe i kluczowe wyzwanie: skuteczna krajowa implementacja może zakładać skuteczne włączenie i interakcję szerokiego spektrum podmiotów krajowych (członków rządu, parlamentarzystów oraz sądownictwa, a także krajowych struktur praw człowieka, społeczeństwa obywatelskiego oraz przedstawicieli zawodów prawniczych). Dodatkowym wyzwaniem, które wskazano, są także trudności praktyczne związane ze śledzeniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

[...]

197. W odniesieniu do krajowej implementacji Konwencji, CDDH zgadza się, że potrzebne jest dalsze działanie, a wszystkie zalecane poniżej rozwiązania mieszczą się w ramach istniejących struktur:

- i) Zaprzeczając, by na podstawie Konwencji istniał po stronie Państw Stron obowiązek prawny przestrzegania ostatecznych wyroków Trybunału w sprawach, w których nie są one stronami, wydaje się, co odnotowuje CDDH, że istnieje możliwość lepszego uwzględniania zasad ogólnych zawartych w wyrokach Trybunału w sprawach przeciwko innym Wysokim Układającym się Stronom, w ramach prewencyjnego przewidywania możliwych naruszeń. W tym celu, pozytywne skutki może przynieść zidentyfikowanie dobrych praktyk dotyczących rodzaju środków praktycznych, które mogłyby być przyjęte.
- ii) CDDH uznaje, że szkolenie zawodowe oraz działania uświadamiające na temat Konwencji oraz orzecznictwa Trybunału stanowią duży priorytet w celu wypełnienia luki w zakresie implementacji [standardów]. Uznając wysiłki już podejmowane przez wszystkie właściwe podmioty, [CDDH] podkreśla konieczność:
 - o zapewniania, w sposób usystematyzowany, bardziej ukierunkowanego i uwzględniającego specyfikę danego kraju szkolenia [przedstawicieli] właściwych zawodów prawniczych (np. funkcjonariuszy rządowych, sędziów, prokuratorów, prawników), odnoszącego się do problemów stosowania Konwencji w każdej Wysokiej Układającej się Stronie, przy jak najpełniejszym wykorzystaniu potencjału Europejskiego Programu na rzecz Edukacji Praw Człowieka dla Prawników (Program HELP) Rady Europy; oraz
 - o zwiększenia wysiłków dotyczących tłumaczenia wiodących wyroków (ich fragmentów) oraz/lub zapewniania streszczeń tych wyroków w językach krajowych, szczególnie dla celów edukacyjnych i szkoleniowych.

- iii) Należy zachęcać do tworzenia, tam gdzie to właściwe, punktów kontaktowych wyspecjalizowanych w sprawach dotyczących praw człowieka w ramach właściwych organów władzy wykonawczej, sądowej i ustawodawczej, szczególnie, jeśli nie istnieje system [wymagający znajomości praw człowieka i Konwencji] w odniesieniu do wszystkich pracowników w ramach tych właściwych władz. Te punkty kontaktowe powinny służyć jako osoby powołane do udzielania porad w odniesieniu do spraw dotyczących Konwencji.
- iv) Wciąż istnieje potrzeba poprawy krajowych środków odwoławczych – czy to poprzez tworzenie nowych środków (w tym o charakterze prewencyjnym – sądowych lub innych), czy to poprzez interpretowanie istniejących środków krajowych oraz prawa procesowego zgodnie z obowiązkami wynikającymi z art. 13 Konwencji. Kwestia skutecznych środków odwoławczych powinna być w centrum wszelkich działań mających na celu wspieranie krajowej implementacji Konwencji, a także w pracach tematycznych właściwych komitetów Rady Europy, w szczególności tych, w których zasiadają przedstawiciele krajowych wymiarów sprawiedliwości (sędziowie, prokuratorzy, itp.).
- v) Rządy powinny w pełni informować parlamenty na temat kwestii dotyczących interpretacji oraz stosowania standardów Konwencji, w tym na temat zgodności (projektów) ustawodawstwa z Konwencją;
- vi) Należy udostępnić wystarczającą wiedzę ekspercką na temat spraw dotyczących Konwencji członkom parlamentu, tam gdzie to właściwe, poprzez tworzenie struktur parlamentarnych oceniających [kwestie] praw człowieka oraz/lub poprzez wsparcie ze strony wyspecjalizowanego sekretariatu oraz/lub poprzez zapewnienie dostępu do bezstronnego doradztwa na temat prawa dotyczącego praw człowieka – jeśli to właściwe – we współpracy z Radą Europy.
- vii) Istnieje potrzeba, by władze krajowe w sposób systematyczny sprawdzały zgodność z Konwencją projektów ustawodawstwa oraz praktyki administracyjnej (w tym wyrażonej w rozporządzeniach, zarządzeniach i okólnikach) na wczesnym etapie prac redakcyjnych, i rozważały, tam gdzie to właściwe, wykazanie w uzasadnieniu do projektu ustaw, dlaczego projekt jest uznawany za zgodny z postanowieniami dotyczącymi praw człowieka;
- viii) CDDH podkreśla również znaczenie zwiększonego korzystania przez Państwa członkowskie z istniejących mechanizmów Rady Europy (m.in. Komisji Weneckiej), które dają możliwość oceny zgodności ustawodawstwa ze standardami Konwencji.
- ix) CDDH przypomina istotną rolę, którą mogą odgrywać krajowe struktury praw człowieka oraz społeczeństwo obywatelskie w odniesieniu do implementacji Konwencji. Ponawia ponadto swoje wsparcie dla tworzenia niezależnych krajowych instytucji praw człowieka i zachęca, by istniały odpowiednie warunki na poziomie krajowym do wypełniania ich prawnoczułwiejszej misji.
- x) Rada Europy ma do odegrania bardziej aktywną rolę w ułatwianiu włączenia wszystkich właściwych podmiotów krajowych w zależności od natury problemu, który ma być rozwiązany. Może być potrzebne rozważenie przez Radę Europy bardziej skutecznej strategii w tym obszarze, w oparciu o najlepsze praktyki jej współpracy z Państwami członkowskimi.

Decyzje Komitetu Delegatów Ministrów Rady Europy ws. raportu

W dniu 30 marca 2016 r. Komitet Delegatów Ministrów Rady Europy zachęcił Państwa członkowskie do implementacji środków zalecanych w konkluzjach § 197 i) - ix) w świetle właściwych paragrafów raportu (§§ 37-64) w odniesieniu do:

- i. lepszego uwzględniania zasad ogólnych zawartych w wyrokach Trybunału w sprawach przeciwko innym Wysokim Układającym się Stronom, nawet jeśli nie są one wiążące prawnie,*
- ii. ulepszania lub tworzenia skutecznych krajowych środków odwoławczych,*
- iii. weryfikowania zgodności projektów ustawodawstwa oraz praktyki administracyjnej z Konwencją,*
- iv. działań uświadamiających oraz szkolenia dotyczącego Konwencji oraz wyroków i decyzji Trybunału, oraz tworzenia punktów kontaktowych ds. "praw człowieka", tam gdzie to właściwe, w szczególności, jeśli system [wymagający znajomości praw człowieka i Konwencji od wszystkich pracowników] jest niewystarczający, oraz*
- v. roli parlamentów krajowych, sądów krajowych, krajowych struktur praw człowieka oraz społeczeństwa obywatelskiego w odniesieniu do implementacji Konwencji, i w tym kontekście udostępnienia wystarczającej wiedzy eksperckiej nt. spraw dotyczących Konwencji parlamentom krajowym oraz lepszego zapewnienia dostosowanego i ukierunkowanego szkolenia dla sądów krajowych. [...]*

Gdzie szukać informacji nt. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka?

– zestaw przydatnych linków

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z Protokołami dodatkowymi

Regulamin Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Biuro Traktatowe Rady Europy (*Treaty Office*)

Internetowa baza traktatowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Bazy orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Baza orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w języku polskim na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości

Baza orzeczeń HUDOC

Lista orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących innych państw przetłumaczonych na język polski

Orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie Naczelnego Sądu Administracyjnego

Orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie Trybunału Konstytucyjnego

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie Prokuratury Krajowej

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie Policji

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i standardy Rady Europy na stronie Ministerstwa Zdrowia

Przeglądy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Miesięczne notatki informacyjne nt. orzecznictwa (*case-law information notes*) na stronie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Przeglądy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (*overview of the Court's case-law*)

Zestawienia tematyczne (*factsheets*) na stronie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Przewodniki nt. orzecznictwa (*case-law guides*) na stronie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Raporty roczne (*annual reports*) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Listy najważniejszych orzeczeń (*reports case selection*) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Raporty (*reports*) nt. orzecznictwa na stronie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Publikacje (podręczniki) Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Przeglądy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w języku polskim

[Newsletter Ministerstwa Sprawiedliwości](#)

[Przeglądy orzecznictwa w sprawach dotyczących innych państw Ministerstwa Spraw Zagranicznych](#)

[Omówienia wybranych orzeczeń w sprawach dotyczących Polski na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych](#)

[Biuletyn Europejski Naczelnego Sądu Administracyjnego](#)

[Przegląd Orzecznictwa Europejskiego dotyczącego Spraw Karnych na stronie Sądu Najwyższego](#)

[Polskie akcenty w orzecznictwie międzynarodowym na stronie Trybunału Konstytucyjnego](#)

[Omówienia orzeczeń ETPCz M.A. Nowickiego na stronie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka](#)

Inne strony internetowe z informacją nt. standardów praw człowieka

[Informacje i opracowania Ministerstwa Sprawiedliwości nt. orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka](#)

[Europejskie Prawa Podstawowe na stronie Naczelnego Sądu Administracyjnego](#)

[Publikacje Ministerstwa Spraw Zagranicznych](#)

[Publikacje na stronie Trybunału Konstytucyjnego](#)

[Standardy ETPCz na stronie Prokuratury Krajowej](#)

[Prawa człowieka w Policji](#)

[Publikacje na stronie Policji](#)

[Publikacje na stronie Rzecznika Praw Obywatelskich](#)

[Publikacje Rady Europy](#)

[Zalecenia Rady Europy dotyczące przestrzegania standardów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w języku polskim](#)

[Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej](#)

[Społeczne prawa człowieka na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej](#)

[Prawa człowieka i walka z rasizmem na stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji](#)

[Prawa człowieka na stronie Krajowej Izby Radców Prawnych](#)